

Vývoj malířství v českých zemích po druhé světové válce probíhal vždy v korelaci s celospolečenským děním. Promítaly se v něm dozvuky kulturní césury válečných let, zúžené možnosti mezinárodních uměleckých kontaktů i jednostranná interpretace výtvarné politiky v padesátých letech. Na tyto skutečnosti mnozí autoři reagovali analogicky. Krátké poválečné období bylo poznamenáno jejich snahou o urychlení internacionálních vazeb a v pozdějších letech zhodnotovali klasický odkaz moderního světového malířství i umělecký přínos české avantgardy. Z těchto kořenů vyrůstala zhruba před čtyřiceti lety i tvorba malíře Vladimíra Vašíčka.

V době, kdy naše výstavní síně zaplňovala tísňivá strohost malby postrádající příchod básnivého vzletu a tvůrčí imaginace, připojil se Vašíček ke kolektivnímu úsilí nemnoha pražských a brněnských malířů, kteří odmítali pojetí obrazu jako ilustračního komentáře děje a iluzivního přepisu skutečnosti, a přispěl tak k renesanci naší moderní výtvarné kultury na počátku druhé poloviny dvacátého století. Již na prahu své umělecké cesty revokoval expresivní roli barvy, syntetizoval tvary a realitu malířsky transponoval v duchu vlastní poetické vize (*Sedící dívka s knihou*).

Vašíčkova díla z první poloviny padesátých let jsou ještě místy zabarvena reminiscencemi na světovou i domácí poimpresionistickou malbu, avšak umělcův výtvarný postoj se již zformoval k malířské osobitosti, která jej odlišovala od všech jeho generačních druhů. Projevovala se vyhraněnou smyslovostí, dynamickými, melodicky rytmizovanými akcenty a zejména rudimentárním vztahem ke koloristické struktuře malby.

Na dynamických složkách budoval umělec obrazovou skladebnost i v následujících letech, kdy se cesty jeho malby rozvětvily. V obrazech zesilovala plošná stylizace prostoru a tvaru, zobečňovala významová funkce námětu a nově byla zvažována koloristická účinnost díla. Malíř střídavě využíval mollových a durových tónin a od pastelově něžných odstínů poeticky vyznívajících koloritu (*Letní krajina světlá*, *Ženy na trhu*) odbíhal k barevné exaltaci vystupňované do plnozvučných, takřka agresivních akordů razantních barev (*Krajina za vedra*, *Kukuřice*). Bipolární přístup poznamenal, zejména v druhé polovině padesátých let, i lineární a tvarovou strukturu jeho obrazů. Ve většině prací reziduovaly dřívější umělcovy exkursy do oblasti kubistické estetiky, projevující se nově snahou o zpevnění racionalisticky vyvozené konstrukce díla, nicméně v několika malbách převládla fauvistická volnost obrazové stavby (*Zahrada na podzim*, *Kukuřice*). Široké spektrum výrazových možností zůstalo příznačným rysem Vašíčkovy tvorby i v pozdějších letech.

Figurální malba Vladimíra Vašíčka dosáhla zenitu krátce před koncem padesátých let. Integroval v ní

vizuální vjem se sumárním pocitem člověka začleněného do přírodního a společenského prostředí jihomoravského venkova. Nejčastějšími náměty obrazů těchto let se staly postavy žen a dívek, nazvané podle ročního období, míněné však jako personifikace veškeré životodárné síly přírody. Podobně umělec chápal i krajinné záběry viděné v širokých panoramatických záběrech i prosté úseky polní vegetace. Snad právě v námětu polního zátiší plně domyslel fakt, že za konkrétním jevem předmětu jsou skryty hlubší pravdy o organické podstatě vegetace, o polní kultuře jako výsledku lidské práce, dlouhého procesu klíčení, růstu a zrání i neviditelného koloběhu látkové výměny, o rostlinstvu jako součásti uzavřeného fetězce většího ekocyklu, jehož spoluúčastníkem je i člověk. Představa, že více než vizuální obraz vegetace je její přírodní podstata, více než jistá osoba je lidský život, více než popis krajiny je barevný rytmus obilných ploch, vlnění klasů a jiskření slunečních paprsků, doprovázela Vašíčkovu malbu za hranice předmětnosti.

Bezprostřední předzvěsti abstraktní éry byla skupina pastelově jemných, až do prararů zjednodušených ženských postav, které vzdor sevřeně kompoziční skladbě působí malířsky měkce, něžně a poeticky (Žena s květinou, Dvě přítelkyně).

V poloze nefigurativní tvorby se Vladimír Vašíček definitivně diferencoval od výtvarného zaměření svých generačních druhů. Snad jako jediný budoval svůj nový umělecký program na základě tvůrčích sond nejen do sfér klasické nefigurativní malby (Únik, Únorové slunce, Černé klíny, Útvary), ale též do aktuálních rovin akční a gestické malby (Impulsy, Hnědý obraz) a texturologie. Nepoutaly jej však introspektivní směry soudobého umění, jeho existencionální pocitová sféra, ani výtvarná dramaturgie skutečnosti, a vzdáleny mu zůstaly i posurrealistické sondy do hlubin lidského podvědomí.

Výtvarná artikulace obrazu jako sumy konkrétních zážitků a obecných představ odehrávala se ve Vašíčkově díle vždy v rovinně klasické estetické struktury obrazu. Markantní to bylo již v jeho tvorbě z první poloviny šedesátých let, podněcované celosvětově aktuálním zájmem o výtvarné pojednání svrchní obrazové hmoty malby. Umělec odmítl metodu brutálního malířského obnažení věcné podstaty, kult drsné syrovosti a chaotičnosti. Pokud užil destruktivních prvků – opalování, stop kouře – a cizorodých materiálů, podřizoval je vždy harmonizačnímu záměru. V letech 1962–1963 v tomto duchu vrásnil barevné pasty svých obrazů a obohacoval je jemnou reliéfní strukturou štětcového rukopisu, dotvářející šrafuru často ještě figurativně koncipovaných pláten (Modrý akt, Vegetace, Žně). Záhy se mu struktura past proměnila v základní výrazový prostředek, citlivou nervaturu plátna a zatlačila do pozadí i tvarové a barevné složky

obrazu (Vlnění, Východ, Protisměr, Styky, Rozptyl).

V letech 1964–1965 zredukoval Vašíček barevnou škálu svých prací na delikátní odstíny bělob a žlutí a impresivně zjemnělou traktaci obrazů nahradil robustnějšími tahy širokých špachtlí. Dvě dimenze, Cestou do města A., Odvaha bílé, Vzestup, Zklidnění, Rozvin jsou díla, ve kterých Vašíčkova tvorba dospěla k výrazové formě, pro niž je příznačná krajní barevná zdrženlivost, celková úspornost výrazových prostředků a pregnantní malířská dikce. Novou skupinu obrazů, dynamizovaných dramatickou lineární osnovou, jejichž pochmurný šedavý kolorit je vyvažován chladnou žlutí, vytvářel umělec koncem šedesátých a na počátku sedmdesátých let již lehkými nánosy řídké barvy (Subjektivní pojetí, Vpád živiů, Běh času, Dvojitá souvislost).

Od počátku nefigurativní éry rozrůstal se paralelně soubor prací typologicky odlišných bezprostřední barevnou působivostí a využitím dekorativních hodnot koloristicky razantních ploch (Přeměna, Uzavřený prostor, Soustředěné plochy, Vývojová dělnota, Přejít hranice). Polaritně koncipované malířské přístupy lze výtvarně definovat i v průběhu pozdější umělcovy tvorby.

Po nedlouhém období výtvarného kolísání, promítajícím se i na této výstavě absencí obrazů z let 1975–1976, a souběžně s ojedinělými pokusy o návrat k figurativní tematice (Chazarský jezdec) dospěla Vašíčkova tvorba ve druhé polovině sedmdesátých let k meznímu vystupňování gestické složky. Pozadí obrazu, utvářené zpravidla metodou nastříkávání plátna jemným popraškem šedavých a lehkých barevných tónů v přísně klauzurně geometricky strukturovaných pravouhlých plošných útvarů, osciluje nyní s eruptivně vedenými lineárními prvky a zdánlivě náhodnými skvrnami dramatického popředí malby.

Umělcovy tvůrčí seberealizace se ani v této době nestaly čistou projekcí psychického automatismu: nadále spočívaly na harmonii pevných kompozičních soustav, buď koncentricky sevřených (Rozhodující podněty), nebo excentricky otevřených (Rozkvět – ujasnění), nadále je provázely zlidšťující a poetizující akcenty (Ranní rozjímání) nebo jim byl svěťován hudebně melodický obsah (Pozdrav jara).

Ještě důrazněji pronikly akční složky do paralelně formované skupiny olejů zatížených po celé obrazové ploše volně vrstvenými barevnými skvrnami čistých, většinou teplých tónů, jež dosahovaly živosti středověkých vitráilů (Pod jaseň, Cesty, Něžný čas). Snad šlo o pozdní aktualizaci etnických kořenů kraje, snad jen o niternou potřebu autora vyvážit dřívější asketický vztah k obrazovému koloritu.

Do posledního desetiletí vstoupil Vladimír Vašíček s myšlenkou na tvůrčí syntézu. Demonstrativně ji soustavou klasicky vyznívajících maleb rytmizovaných

barevně čistou skladbou vertikálních pruhů. Nekonfliktní prostup zklidněných vertikál s gestickými momenty povýšil tento soubor (Počátek pohybu, Rovně a napříč, Možné události atd.) do překvapivé estetické roviny příznačně virtuózní provedení, sklonem autora k monumentalitě i počínajícím výtvarným subjektivismem.

Ve druhé polovině osmdesátých let umělec minimalizoval a barevně redukoval geometrické prvky svých prací na převážně černé útvary, které plochu malby zčásti pronikaly a fiktivně překračovaly za její okraj (Změna stavu, Podnět, Nová pojetí). Díla tak začlenil do nové, mimoobrazové dimenze a proměnil je ve fragment nejširšího prostoru naší empirie. Obrazová plocha těchto posledních prací je pojednána chvějivou, barevně jen střídavě akcentovanou bělobou. Tak je na jiných, souběžně formovaných dílech (Bílé stíny, Domněnka, Zevnitř) konstituována do podoby téžavého média duchovního rozjítření. Jde o projev pozdního subjektivismu malíře, který dovršuje své životní dílo.

Ambivalentnost provázející tvorbu Vladimíra Vašíčka přiměla většinu teoretiků k utřídění díla v duchu tradičních bipolárních kategorií: na jedné straně specifikovali racionálně konstruktivní složky obrazů, podložené úsilím o řád a pevnou kompoziční stavbu díla, jež ústila až do geometrické strohosti tvarů, na druhé straně určovali důsledky výtvarných podnětů vyvěrajících z autorova vášnivého vztahu k předmětu malby a z její nesporné spontaneity. Nelze však přehlédnout, že zdánlivě rozporné malířské přístupy, provázející všechny úseky umělcovy tvorby, byly vždy převrstveny složkami pro autora nejbytotnějšími: citem pro harmonii, rytmus a kolorit (ať živelně útočných, či pastelově zjihlých akordů), pochopený vždy jako předmět bezprostředního smyslového prožitku, a dynamickým pojetím obrazového celku.

Hodnoty, které v díle Vladimíra Vašíčka jsou zcela fundamentální, nejsou v našem umění nové a neznámé. Naopak jsou vkořeněny v tradici našeho národního umění, v linii trasované jmény například Františka Kupky nebo Václava Špály. Vašíčkovy práce mají řadu příbuzných rysů především s Kupkovými obrazy utvářenými v hudebně melodické atmosféře orfismu. Je v nich zřetelná snaha o navození fikce času, ve kterém zdánlivě probíhá bujení tvaru a organické narůstání forem výchozího motivu, jejich postupně zmnožení v bohatou orchestraci barevných tónů a akordů, pro něž se v hudebním světě nabízí analogie v útvaru fugy. Tvorba obou autorů vybízí ke kosmologické interpretaci. V jejich pracích oscilují periodické výkyvy mezi bezmála monochromní akordizací úzké škály zjemnělých tónů a zvučnou barevností, mezi geometrickou strohostí kompozic a tvarově volným uspořádáním obrazové plochy.

Typologické analogie nelze však abstrahovat od konkrétních dobových souvislostí: pro Kupkův orfismus bylo příznačné časové souznění s proudy nefigurativního umění prvních desetiletí našeho věku, malířský typ Vladimíra Vašíčka je v současném uměleckém světě naopak vzácný.

Umělec odmítl konverzi, která měnila výtvarné cesty jeho současníků. Nezatižily jej pocity člověka traumatizovaného technickou civilizací a chvatem doby. V jeho díle nebylo místa pro absurditu, skepsi a nejistoty. Umělci zůstaly vzdáleny psychické tenze a stressy doby. Vzrušovaly ho poznatky moderní vědy, inspirovala ho hudba, tanec, poezie, doléhaly na něj události z nejbližšího okolí i celospolečenského života. Tyto podněty však přepodstatňoval v ryze estetické sféře obrazové plochy. Jeho vnitřní malířský přístup obráží postoj člověka, který dosáhl vnitřního klidu a smířil se s obecnými zákonitostmi bytí.

V dílech Vladimíra Vašíčka jsou zakódovány pocity životního klidu a štěstí, výraz pokory a lásky, jejichž pramenem je shoda člověka s univerzálními principy jsoucna.

Po letech hypertrofie umělecké tvorby, která obracela pozornost k hlubinám lidského nitra, k drastickým polohám života a kalkulovala s oblastmi intelektuální abstrakce a se složitou sémantikou díla, objevuje se ve Vašíčkově malbě proud vitality, otevřený prostým smyslovým vjemům a svým dynamismem vyvíjející k životní aktivitě.

Děje-li se tak souběžně s celosvětovým ožíváním zájmu o kořeny evropské poválečné tvorby, které lze vypořádat z repertoáru soudobých mezinárodních výstav, pak výběr z tvorby malíře Vladimíra Vašíčka, předložený pražské veřejnosti, je zcela aktuální.

Josef Maliva

Únor 1988

Seznam
vystavených obrazů

- 1 Sedící dívka s knihou, 1952, olej, plátno, 67X55
- 2 Letní krajina světlá, 1956, olej, plátno, 81X100
- 3 Ženy na trhu, 1956, olej, plátno, 81X100
- 4 Kukuřice, 1957, olej, plátno, 130X81
- 5 Krajina za vedra, 1958, olej, plátno, 60X73
- 6 Kukuřice, 1958, olej, plátno, 100X73
- 7 Žena s květinou, 1960, olej, plátno, 116X89
- 8 Průnik slunce, 1960, olej, plátno, 92X80
- 9 Hnědý obraz, 1961, olej, plátno, 100X81
- 10 Modrý obraz, 1961, olej, plátno, 92X73
- 11 Černé klíny, 1961, olej, plátno, 55X53
- 12 Únik, 1962, olej, plátno, 140X116
- 13 Prostup, 1962, olej, plátno, 50X46
- 14 Podzimní vegetace III, 1962, olej, plátno, 60X50
- 15 Modrý akt, 1962, olej, plátno, 130X80
- 16 Vyprahlá země, 1963, olej, plátno, 100X65
- 17 Žně, 1964, olej, plátno, 75X65
- 18 Produkce, 1964, olej, plátno, 90X75
- 19 Východ, 1964, olej, plátno, 65X100
- 20 Orosená, 1964, olej, plátno, 98X73
- 21 Protisměr, 1965, olej, plátno, 92X81
- 22 Styky, 1965, olej, plátno, 92X73
- 23 Cestou do města A., 1965, olej, plátno, 125X85
- 24 Odvaha bílé, 1966, olej, plátno, 81X73
- 25 Zklidnění, 1966, olej, plátno, 100X73
- 26 Proměna, 1966, olej, plátno, 130X97
- 27 Vzestup, 1967, olej, plátno, 130X97
- 28 Intenzivní vzrušení, 1967, olej, plátno, 130X116
- 29 Podélný pohyb, 1968, olej, plátno, 100X83
- 30 Rezonance, 1968, olej, plátno, 100X73
- 31 Uzavřený prostor, 1968, olej, plátno, 99X92
- 32 Subjektivní pojetí, 1968, olej, plátno, 100X83
- 33 Soustředěné plochy, 1969, olej, plátno, 100X98
- 34 Probuzení, 1969, olej, plátno, 84X82
- 35 Vpád živelů, 1970, olej, plátno, 130X116
- 36 Smutky a mlčení, 1971, olej, plátno, 116X89
- 37 Dvojitá souvislost, 1972, olej, plátno, 130X116
- 38 Tichý odkaz, 1972, olej, plátno, 130X116
- 39 Vývojová dělnost, 1973, olej, plátno, 130X116
- 40 Stín dotyků, 1973, olej, plátno, 81X61
- 41 Rozvitě tušení, 1974, olej, plátno, 130X97
- 42 Přejít hranice, 1974, olej, plátno, 130X97
- 43 Ohnuté linie, 1977, olej, plátno, 50X65
- 44 Pod jasem, 1977, olej, plátno, 55X45
- 45 Obsah prázdnoty, 1978, olej, plátno, 100X100
- 46 Úsilí času, 1978, olej, plátno, 50X60
- 47 Něžný čas, 1978, olej, plátno, 73X100
- 48 Barevný rozptyl, 1978, olej, plátno, 70X55
- 49 Cesty, 1979, olej, plátno, 50X45
- 50 Zanícení, 1979, olej, plátno, 116X89
- 51 Ranní rozjímání, 1979, olej, plátno, 130X97
- 52 Poselství, 1979, olej, plátno, 55X65
- 53 Počátek pohybu, 1981, olej, plátno, 60X55
- 54 Linie a měnlivost, 1981, olej, plátno, 97X70
- 55 Rovně a napříč, 1981, olej, plátno, 100X75
- 56 Rozrušené pruhy, 1981, olej, plátno, 97X65
- 57 Bílé stíny, 1982, olej, plátno, 65X60
- 58 Vstříc světlům, 1982, olej, plátno, 130X89
- 59 Vytváření, 1982, olej, plátno, 75X115
- 60 Možné události, 1982, olej, plátno, 89X116
- 61 Napadení, 1983, olej, plátno, 60X60
- 62 Domněnka, 1983, olej, plátno, 55X45
- 63 Odlesky, 1985, olej, plátno, 146X114
- 64 Dojmy z vnějška, 1985, olej, sololit, 50X54
- 65 Zpevnění, 1985, olej, sololit, 50X54
- 66 Pohyb splývá s klidem, 1985, olej, plátno, 50X50
- 67 Rozdily, 1985, olej, plátno, 60X50
- 68 Nadlehčení, 1985, olej, plátno, 130X97
- 69 Odklon od přímosti, 1985, olej, plátno, 75X60
- 70 Výsek z prostoru, 1985, olej, plátno, 92X73
- 71 Následování, 1985, olej, plátno, 92X73
- 72 Jasnost, 1986, olej, plátno, 116X89
- 73 Zjevy v prostoru, 1986, olej, plátno, 116X89
- 74 Začátek počítku, 1986, olej, plátno, 130X97
- 75 Živé zřídlo, 1986, olej, plátno, 100X81
- 76 Pocity, 1986, olej, plátno, 75X65
- 77 Nová pojetí, 1986, olej, plátno, 100X73
- 78 Směr pohybu, 1987, olej, plátno, 116X89
- 79 Forma možnosti, 1987, olej, plátno, 116X81
- 80 Zevnitř, 1987, olej, plátno, 50X45
- 81 Dva směry, 1987, olej, plátno, 65X50
- 82 Změna stavu, 1987, olej, plátno, 60X50
- 83 Podnět, 1987, olej, plátno, 65X60
- 84 Symbolická aktivita, 1987, olej, plátno, 70X60
- 85 Šíření, 1987, olej, plátno, 65X60
- 86 Spojení, 1987, olej, plátno, 65X65
- 87 Vztahy v prostoru, 1988, olej, plátno, 65X55
- 88 Jednota v rozporu, 1988, olej, plátno, 73X60
- 89 Současné dění, 1988, olej, plátno, 146X114
- 90-100 cyklus kvašů, z různých let